



Leo Revisjon DA
Nils Hansens Vei 2
0667 OSLO

VÅR REFERANSE
17/5567

DERES REFERANSE

DATO
21.12.2017

Merknader etter revisortilsyn

Det viser til gjennomført stedlig tilsyn hos revisjonsselskapet 28. juni 2017, Finanstilsynets foreløpige merknader ved brev datert 2. november 2017 og revisjonsselskapets tilsvarende svar av 1. desember 2017.

1. Bakgrunn for tilsynet

Grunnlaget for det stedlige tilsynet av at Finanstilsynet hadde mottatt flere signaler om svakheter i revisjonskvaliteten. Både forut for varsel om stedlig tilsyn og i forbindelse med varslet ble revisjonsselskapet bedt om å selv gjennomgå og dokumentere en vurdering av det som fremkom av innrapporteringene. Revisjonsselskapets egevaluering ble oversendt Finanstilsynet før gjennomføring av tilsynet.

Finanstilsynet har gjennomgått revisjonsselskapets egevalueringer og tar disse til etterretning.

2. Finanstilsynets stedlige tilsyn

Under det stedlige tilsynet gjennomgikk Finanstilsynet revisjonsselskapets retningslinjer (ISQC1) og testet retningslinjene for syklisk inspeksjon.

Finanstilsynets gjennomgang kan oppsummeres i følgende foreløpige merknader.

2.1 Syklisk inspeksjon

I henhold til revisorloven § 5b-1 skal revisjonsselskap etablere forsvarlige systemer for intern kvalitetskontroll av revisjonsvirksomhet. Det følger videre av ISQC1 punkt 48 at revisjonsselskapet skal etablere en overvåkingsprosess som er utformet for å gi revisjonsselskapet rimelig sikkerhet for at retningslinjene og rutinene knyttet til kvalitetskontrollsystemet er relevante, tilstrekkelige og fungerer effektivt. Revisjonsselskapet hadde etablert en rutine der to oppdrag for hver oppdragsansvarlig revisor hvert år ble valgt ut for inspeksjon. Kontrollen ble utført av en av de øvrige oppdragsansvarlige revisorene i selskapet.

Finanstilsynet valgte ut 7 revisjonsoppdrag for regnskapsåret 2015 for å se om den sykliske inspeksjonen har fungert på en tilfredsstillende måte. Det var ulike oppdragsansvarlige revisorer på oppdragene og tilsynet omfattet derfor oppdrag for alle oppdragsansvarlige revisorer. For alle oppdragene var det konkludert positivt på revisjonsutførelsen uten merknader fra kvalitetskontrollør. Finanstilsynets kontroll avdekket mangler ved revisjonsutførelsen for samtlige

oppdrag. Finanstilsynets konklusjon er at den sykliske inspeksjonen ikke har fungert. Svakheter i revisjonsutførelsen kan oppsummeres i følgende punkter:

- Svakheter ved dokumentasjonen av salgsområdet. For flere oppdrag var det ikke av dokumentasjonen mulig for Finanstilsynets inspektører å se at det var innhentet hensiktsmessige og tilstrekkelige revisjonsbevis. Det vises til revisorloven § 5-3, jf. § 5-2 annet ledd, jf. ISA 315 punkt 30 og 330 punkt 8.
- Svakheter ved dokumentasjonen av varelager. For ett oppdrag fremkom det ikke av dokumentasjonen om varelageret var revidert på grunnlag av substanskontroller alene, eller om revisor hadde en kontrollbasert tilnærming ved revisjonsutførelsen. Revisjonsselskapet har i tilsvaret til de foreløpige merknadene redegjort for sin revisjonsutførelse og dokumentasjon. Finanstilsynet tar redegjørelsen til etterretning. Det vises til revisorloven § 5-3, jf. § 5-2 annet ledd, jf. ISA 501 punkt 4-8.
- For ett av de kontrollerte oppdragene finner Finanstilsynet at det ikke er innhentet tilstrekkelige og hensiktsmessige revisjonsbevis for investering i aksjer og andeler. For samme foretak mener Finanstilsynet også at notene til årsregnskapet ikke oppfyller kravene i regnskapsloven § 7-36.
- For ett av de kontrollerte oppdragene finner Finanstilsynet at dokumentasjonen for identifisering av transaksjoner med nærstående ikke er tilstrekkelig. Det vises til revisorloven § 5-3, jf. § 5-2 annet ledd, jf. ISA 550.
- For flere av de kontrollerte oppdragene er det foretatt stikkprøver som substanskontroller. Finanstilsynet mener det er generelle svakheter ved gjennomføring av stikkprøver. Det fremkommer i liten grad hvilke regnskapspåstander som skal kontrolleres ved hjelp av stikkprøver, utvalgsstørrelse, utvalgskriterier, kontroll av populasjonens fullstendighet og vurdering av egenskapene ved populasjonen. Konsekvens av eventuelle avvik er heller ikke behandlet. Det vises til revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 500 og 530. Finanstilsynet viser også til tematisynsrapport om stikkprøver i revisjon av 3. april 2017 som er publisert på Finanstilsynets nettsted.
- Ett av de kontrollerte oppdragene har konsesjon fra Finanstilsynet og er underlagt særlovgivning. Det er i revisjonsdokumentasjonen ikke vist til at foretaket er underlagt hvitvaskingsregelverket og at revisor har rapporteringsplikt til Finanstilsynet i gitte situasjoner, jf. finanstilsynsloven § 3a. Det forelå heller ingen dokumentasjon for om revisor hadde kontrollert om foretaket faktisk har konsesjon og om det tilfredsstilte konsesjonsvilkårene. Det vises til revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 250.
- Flere av de kontrollerte foretakene hadde satt bort regnskapsføringen til eksterne regnskapsførere. For ingen av disse hadde revisor dokumentert kontroller mot at regnskapskontorene hadde autorisasjon. Det vises til revisorloven § 5-2 annet ledd, jf. ISA 250.
- For ett av de kontrollerte oppdragene finner ikke Finanstilsynet revisors dokumentasjon for vurdering av om kriteriene for å innregne forskning og utviklingskostnader er tilstrekkelig underbygget. Det vises til revisorloven § 5-3, jf. § 5-2 annet ledd, jf. ISA 500 punkt 6 og regnskapsloven §§ 5-3 og 5-6, jf. NRS nr. 8 og 19.

Det fremgår av revisjonsselskapets tilsvarende at de tar Finanstilsynets konklusjon til etterretning. Finanstilsynet har merket seg at revisjonsselskapet har endret rutinen for syklisk inspeksjon ved at det er inngått samarbeid med en ekstern part som skal gjennomføre inspeksjonen. Finanstilsynet ser på dette som et godt tiltak. Instruksen til den eksterne kontrolløren må være klar i forhold hvordan kontrollen skal gjennomføres og rapporteres, herunder at alle svakheter og mangler kontrolløren oppdager skal rapporteres og graderes i en samlerapport som fremlegges ledelse og styret. Rapporten vil da kunne danne grunnlag for konkrete tiltak for å bedre revisjonskvaliteten.

2.2 Selskapets retningslinjer og rutiner for overholdelse av hvitvaskingsregelverket

Revisjonsselskapets skriftlige retningslinjer for hvordan revisjonsselskapet skal overholde reglene i hvitvaskingslovgivningen ble fremlagt under tilsynet. Finanstilsynets vurdering er at retningslinjene var for generelle og at de manglet sentrale elementer som for eksempel risikovurdering av kundene.

Det følger av hvitvaskingsloven § 23 at rapporteringspliktige skal ha forsvarlige interne kontroll- og kommunikasjonsrutiner som sikrer oppfyllelse av plikter etter hvitvaskingslovgivningen.

Finanstilsynet tar til etterretning at revisjonsselskapet nå har utarbeidet nye retningslinjer for hvordan revisjonsselskapet skal overholde reglene i hvitvaskingsloven og at det opplyses at disse er kommunisert til de ansatte i revisjonsselskapet.

3. Oppsummering

Finanstilsynets tilsyn har avdekket gjentatte og alvorlige svakheter i revisjonsutførelsen. Revisjonsselskapet har i tilsvarende til Finanstilsynets foreløpige merknader redegjort for iverksatte tiltak for å bedre revisjonsdokumentasjonen og kvaliteten. Det er også oversendt oppdaterte retningslinjer for kvalitetskontroll (ISQC 1) og for overholdelse av hvitvaskingslovgivningen. Finanstilsynet har merket seg revisjonsselskapets redegjørelse og oppdaterte retningslinjer.

Revisjonsselskapet må påberegne nytt tilsyn fra Finanstilsynet høsten 2018.

For Finanstilsynet

Anders Grini
tilsynsrådgiver

Espen Jacobsen
spesialrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.